

Valentina-Tania SECHEȘAN

PROBLEMA KURDĂ ÎN CONTEXTUL CRIZELOR IRAKIENE

Valentina-Tania SECHEȘAN

**PROBLEMA KURDĂ ÎN
CONTEXTUL
CRIZELOR IRAKIENE**

Lumen

Iași, 2008

Valentina-Tania SECHEȘAN
PROBLEMA KURDĂ ÎN CONTEXTUL CRIZELOR
IRAKIENE

Editura Lumen este acreditată CNCIS sub nr 003
www.edituralumen.ro, www.librariavirtuala.com

Redactor: Morariu Irina Maria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

SECHEȘAN, Valentina-Tania

PROBLEMA KURDĂ ÎN CONTEXTUL
CRIZELOR IRAKIENE- / Valentina-Tania
SECHEȘAN -Editura Lumen, Iași

Bibliografie

Pag. 137

ISBN-978-973-166-106-3

32(567)

Valentina-Tania SECHEȘAN

**PROBLEMA KURDĂ ÎN
CONTEXTUL
CRIZELOR IRAKIENE**

Lumen

Iași, 2008

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

Cuprins:

<i>Listă de abrevieri</i>	9
<i>Prefață</i>	11
<i>Capitolul introductiv</i>	15
Argument	15
Metodologie	17
Structura lucrării	18
Surse bibliografice și documentare	20
<i>Capitolul I. Kurzii</i>	21
1.1 Privire de ansamblu	24
1.1.1 Teritoriul kurzilor	24
1.1.2 Relieful Kurdistanului.....	25
1.1.3. Clima Kurdistanului.....	26
1.1.4 Limba pe care o vorbesc kurzii	27
1.1.5 Religia kurzilor	28
1.1.6 Organizarea socială a kurzilor.....	29
1.2 Kurzii din Iran	31
1.3 Kurzii din Irak	36
1.4 Kurzii din Turcia	44
1.5 Kurzii din Siria	53
1.6 Kurzii din fosta URSS și impactul politicii ruse asupra problemei kurde	59
1.6.1 Politica Rusiei față de Kurdistan.....	61
1.6.2 Politica Rusiei față de kurzii din URSS	64
(și mai apoi fosta URSS)	64

1.6.3 Influența ideologiei comuniste sovietice asupra problemei kurde	66
1.7 Kurzii din diaspora	69
<i>Capitolul II. Crizele irakiene și problema kurdă.....</i>	<i>73</i>
2.1 Importanța petrolului asupra problemei kurde.	73
2.2 Războiul dintre Iran și Irak (1980-1988)	81
2.3 Războiul din Golf (1990-1991).....	92
2.4 Războiul din Irak (2003-)	102
<i>Capitolul III. Studiu de caz: Problema kurdă și aderarea Turciei la Uniunea Europeană .....</i>	<i>109</i>
<i>Capitolul IV. Concluzii: viitorul problemei kurde.....</i>	<i>115</i>
<i>Bibliografie .....</i>	<i>119</i>
<i>Anexe .....</i>	<i>135</i>

Mulțumiri

Vreau să mulțumesc tuturor celor care m-au ajutat și m-au sprijinit pentru a scrie această carte.

În primul rând vreau să le mulțumesc părinților mei, Tatiana și Valentin, care m-au susținut atât material, dar mai ales moral și sufletește. Le mulțumesc că au avut încredere în mine.

Apoi țin să-i mulțumesc profesorului Teodor Păiușan, care mi-a predat la liceu. Îi mulțumesc și profesorului Florin Buboii, care mi-a îndreptat pașii spre Sesiunea de referate și comunicări pe teme de istorie și spre Școala de vară de la Sighet. Mulțumesc pentru îndrumările acordate și pentru încurajări.

Domnul profesor dr. Vasile Vese m-a coordonat în redactarea prezentei cărți. Domnului profesor dr. Adrian-Liviu Ivan îi mulțumesc pentru ajutorul pe care mi l-a oferit la partea cu Uniunea Europeană. Cu multe materiale și multă îndrumare m-a ajutat domnul lector dr. Dacian Duna. Le mulțumesc tuturor profesorilor care mi-au predat de-a lungul celor patru ani de facultate și care m-au format ca istoric și specialist în relații internaționale și studii europene.

Un ajutor deosebit mi-a acordat colega și prietena mea Adriana Tămășan, doctorand la Catedra de Istorie Modernă. Ea mi-a oferit primele materiale despre kurzi și mi-a adus o serie de cărți, articole și documente de la Institutul Kurd din Paris.

Valentina-Tania Secheșan

Pagin 1 sat goal inten ionat

Listă de abrevieri

AKP	Partidul Dreptății și Progresului (Adalet ve Kalkınma Partisi)
CHP	Partidul Republican al Poporului (Cumhuriyet Halk Partisi)
CIA	Central Intelligence Agency
HRW	Human Rights Watch
ICP	Partidul Comunist Irakian
KADEK	Congresul Libertății și Democrației din Kurdistan (Kongreya Azadî û Demokrasiya Kurdistan)
KDP	Partidul Democratic Kurd
KDPI	Partidul Democratic Kurd din Iran
KDPS	Partidul Democratic Kurd din Siria
KHRP	Kurdish Human Rights Project
KRG	Regiunea Autonomă Kurdă (Kurdish Regional Government)
MHP	Partid Național de acțiune (Milliyetçi Hareket Partisi)
ONG	Organizații nonguvernamentale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OPEC	Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol
PKK	Partidul Muncitorilor Kurzi
PUK	Uniunea Patriotică Kurdă
SPKI	Partidul Socialist Kurd din Irak
SUA	Statele Unite ale Americii
TAL	Legea Administrativă de Tranziție (Transitional Administrative Law)
UE	Uniunea Europeană
UNSCR	United Nations Security Council Resolution
URSS	Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice

Pagin 1 sat goal inten ionat

Prefață

Problema kurdă în contextul crizelor irakiene este o lucrare care merită să fie lecturată de oricine dorește să încerce să descrie complexitatea relațiilor internaționale din Orientul Mijlociu și nu numai. Dacă urmărim evenimentele din ultimii ani ne dăm seama că această regiune poate fi cheia viitoarelor configurații de putere ale politicii internaționale, iar problema kurdă poate fi încadrată în sfera mai amplă a agendei globale de după 11 septembrie 2001. În Orientul Mijlociu, trecutul și prezentul se întrepătrund, neliniștitor, cu viitorul, în tonuri gri, cu raze de speranță venind din angajamentul comunității internaționale. Volumul de față, propus de o tânără și promițătoare autoare, Valentina-Tania Secheșan, încearcă să răspundă la multe dintre aceste probleme și o face într-un mod convingător, într-un stil elegant, clar, concis și la subiect.

În *argumentul* lucrării (capitolul introductiv), autoarea reușește să evalueze obiectiv „relevanța problemei kurde în contextul relațiilor internaționale la începutul secolului XXI”, identificând cu precizie câteva dintre problemele complexului de securitate din Orientul Mijlociu și corelându-le cu problema kurzilor, un popor fără stat sau, după cum se exprimă unii autori citați de tânăra cercetătoare, o „națiune fără stat”, dar care locuiește pe teritoriul a patru state. Este suficient să citezi

probleme precum războiul din Irak, aderarea Turciei la UE și problema petrolului pentru a putea indica importanța kurzilor în actuala politică internațională. Metodele și tehnicile folosite de Valentina-Tania Secheșan provin din sfera științelor sociale și politice și sunt deja consacrate, conferind demersului științific al autoarei siguranța și sobrietatea experienței, ceea ce nu scade din farmecul exotic al unui subiect destul de puțin tratat în literatura de specialitate din România, dar și din străinătate. Autoarea dovedește o bună cunoaștere a subiectului chiar și prin cantitatea și calitatea surselor bibliografice și documentare pe care a reușit să le parcurgă.

Primul capitol, intitulat sugestiv „Kurzii”, este o hartă sinoptică a problemei kurde, a cărei necesitate metodologică, dar și practică nu trebuie demonstrată. Pe lângă elementele de geografie fizică, umană și politică, autoarea analizează cu multă profunzime caracteristicile diferite ale kurzilor rezultând din faptul că ei au locuit și continuă să locuiască în mai multe state din Orientul Mijlociu (Iran, Irak, Turcia, Siria, fosta URSS). Remarcăm subcapitolul referitor la „kurzii din fosta URSS și impactul politicii ruse asupra problemei kurde”. Dacă subiectul lucrării este unul relativ nou în peisajul literaturii românești din domeniul relațiilor internaționale, reflectarea problemei kurde din perspectiva politicii Rusiei și Uniunii Sovietice este aproape cu totul necunoscută în România și dă o notă de inedit acestei cărți.

Relația kurzilor cu Rusia și URSS este una complexă, dar poate fi ilustrată foarte ușor dacă ne raportăm la implicațiile ideologice, în special la importul marxism-leninismului de către partidele kurde, cum judicios observa Valentina-Tania Secheșan.

Capitolul al II-lea analizează implicațiile „crizelor” irakiene asupra problemei kurde. Războaiele Irakului împotriva vecinilor săi și/sau a comunității internaționale conduse de SUA au avut repercusiuni evidente asupra kurzilor din regiune și au determinat o bună parte din caracteristicile actuale ale problemei kurde. Autoarea a înțeles foarte bine faptul că una dintre mizele cele mai importante ale problemei kurde o reprezintă petrolul.

Capitolul al III-lea abordează o altă problemă extrem de actuală și cu consecințe importante asupra politicii mondiale: „problema kurdă și aderarea Turciei la Uniunea Europeană”. Tema este un excelent studiu de caz, implicând mai multe nivele de analiză (grup etnic, stat-națiune, organizație supranațională) și poate constitui oricând un model pentru alte cercetări. Valentina-Tania Secheșan dovedește că preocupările sale nu se rezumă doar la o regiune sau un anumit grup-țintă, ci se extind spre o tematică mult mai vastă a relațiilor internaționale contemporane.

Concluziile lucrării intitulate *Problema kurdă în contextul crizelor irakiene* reflectă o excelentă capacitate de analiză și sinteză din partea domnișoarei Valentina-Tania Secheșan, precum și o profundă înțelegere a subiectului abordat.

Autoarea, absolventă a unei duble specializări (Istorie - Relații internaționale și studii europene) a reușit să îmbine cu abilitate tehnici aparținând atât istoriei (ex. analiza diacronică), cât și relațiilor internaționale (ex. abordarea sistemică). Contribuția ei este una demnă de apreciere tocmai prin faptul că nu s-a detașat de trecut pentru a înțelege prezentul unei regiuni atât de frământate precum cea a Orientului Mijlociu și unui popor atât profund încercat de istorie precum este poporul kurd.

Adrian Liviu Ivan și Dacian Duna

Capitol introductiv

Argument

Relevanța problemei kurde în contextul relațiilor internaționale la începutul secolului XXI

În prezent, Orientul Mijlociu se confruntă cu o serie de probleme, printre care enumerăm: penetrarea complexului regional de securitate de către marile puteri extraregionale¹; islamizarea; resursele naturale din regiune – mai ales petrolul și apa; problema kurdă; problema refugiaților palestinieni; înarmarea convențională; programul Iranului de dezvoltare a armelor de distrugere în masă; deficitul de modernizare și democratizare;

---

¹ Ideea centrală a cărții intitulată „*Regions and Powers. The Structures of International Security*” este faptul că, de la decolonizare, nivelul regional de securitate a devenit atât mai autonom, cât și mai proeminent în politica internațională, iar sfârșitul Războiului Rece a accelerat procesul (de la **bipolarism** s-a trecut la **mutipolarism**, deși autorii sunt de părere că lumea actuală în care trăim nu poate fi definită nici de cei doi termeni menționați, dar nici de alți termeni cum ar fi: globalizare sau „noua dezordine mondială”). Autorii consideră că *teoria complexului regional de securitate* (TCSR) ajută atât la înțelegerea noii structurări a lumii, cât și la evaluarea relativului echilibru de putere dintre tendințele de regionalizare și globalizare. Ideea centrală a TCSR este faptul că, din moment ce majoritatea amenințărilor se deplasează mai ușor pe distanțe mai scurte decât pe distanțe mai lungi, interdependența securității e canalizată spre clusteri regionali: complexe de securitate. Deși puterile globale pot să penetreze complexe de securitate, dinamica regională are un mai mare grad de autonomie față de tiparele impuse de puterile globale (aceasta și din cauza faptului că, de-a lungul istoriei, statele au fost dintotdeauna interesate în primul rând de capacitățile și intențiile vecinilor lor). (Barry Buzan, Ole Weaver, „*Regions and Powers. The Structures of International Security*”, Cambridge University Press, Cambridge, 2003).

instabilitatea datorată fazei timpurii de *nation-building*² care caracterizează majoritatea statelor din regiune³. Această enumerare nu reprezintă neapărat o ierarhizare, ea reprezintă doar o evidențiere a unor probleme care caracterizează regiunea cunoscută sub denumirea de Orientul Mijlociu.

În lumina noilor evenimente care se petrec în momentul de față (sau s-au petrecut nu demult) atât în Orientul Mijlociu – cum ar fi Războiul din Irak sau atacurile armatei turce în Regiunea Autonomă Kurdă din nordul Irakului cu scopul de a combate rebelii PKK -, cât și pe plan mondial – respectiv auto-declararea independenței Kosovo, care ar putea deveni la un moment dat un exemplu pentru kurzi⁴ -, considerăm că problema kurdă a căpătat o importanță deosebită atât pentru Orientul Mijlociu, cât și pentru restul lumii.

Un alt factor care evidențiază problema kurdă este aderarea Turciei la Uniunea Europeană. Considerăm că, în cazul în care Turcia va fi acceptată ca membră în Uniunea Europeană – fapt care ar putea deveni realitate deoarece în cadrul politicii de vecinătate a Uniunii Europene Turcia nu a fost încadrată, ea având statut de țară candidată – problema kurdă ar putea deveni o problemă europeană, mai ales datorită posibilelor implicații ale acțiunilor teroriste ale PKK.

---

² Procesul de constituire a statelor naționale.

³ „Își mai amintește cineva de kurzi? K-u-r-z-i?” in *Strategikon*, martie, 2006.

⁴ Deși considerăm că nu se poate face o comparație între cele două situații din mai multe motive, printre care: situația politică a kurzilor și anume fragmentarea lor în interiorul a patru state și faptul că, după părerea noastră, nu se poate vorbi despre o națiune kosovară, pe când la kurzi există o idee de națiune și mulți specialiști îi consideră ca fiind o națiune fără stat.

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe

www.editalumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

ISBN 973-166-106-9

9 789731 661063

Conținutul acestui volum nu
reprezintă în mod necesar
punctul de vedere al Editurii
Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:

media **LUMEN**
www.EdituraLumen.com